

El disseny dels fitxers de predicats en CA i EN d'un diccionari electrònic bilingüe de locucions somàtiques¹

Xènia Escolano Marín
Universitat d'Alacant

1. Introducció

Com és sabut, la majoria de diccionaris analògics d'orientació onomasiològica tendeixen a reproduir un model unitari que ofereix diverses accepcions d'un lema – inclús com a constituent d'una UF– amb usos diferents en una mateixa entrada. Ací volem remarcar que els diccionaris electrònics, d'orientació semasiològica i inspirats l'estructura de les bases de dades, presenten, en canvi, cada entrada com a un registre individual que compta amb una sèrie de camps corresponents a informació semàntica i sintàctica, a més d'altres amb les seues possibles variants, sinònims, antònims i equivalents interlingüístics. En aquest sentit, un dels principals avantatges que ofereixen els diccionaris electrònics semasiològics respecte dels tradicionals onomasiològics és que presenten en entrades diferents cadascuna de les combinatòries de què dispose un predicat, la qual cosa permet monosemitzar-lo. D'aquesta manera, cada ús d'un predicat es concep com a una unitat lèxica a la qual se li assigna una descripció pròpia, condició *sine qua non* per a la traducció automàtica.

Més concretament, podem dir que els diccionaris electrònics constitueixen obres amb una doble funció: la de descodificar i la de codificar informacions. I és que els diccionaris electrònics es poden considerar un dels paradigmes a l'hora de codificar informacions: d'acord amb Le Pesant & Mathieu-Colas (p. 14), la importància que la lexicogramàtica –model en el marc del qual s'inscriuen les classes d'objectes i que dona lloc a una codificació en la qual es basen els diccionaris electrònics (*vid. infra* 2.)– atorga al paper dels predicats marca la diferència entre la especificitat dels diccionaris electrònics i la generalitat dels diccionaris analògics o dels tesaurus. Independentment de la riquesa lèxica, els segons no codifiquen informacions, i com que es desvinculen de la sintaxi, generalment no discriminen ni tan sols el subjecte de l'objecte de les unitats lèxiques que contenen, amb la qual cosa, els seus inventaris resulten inservibles per al processament del llenguatge natural (PLN).

L'objectiu d'aquest article és mostrar en què consisteixen els fitxers de predicats d'un diccionari electrònic bilingüe CA>EN de locucions somàtiques elaborat a partir d'una metodologia de lingüística de corpus. Per a fer-ho, descriurem les bases teòriques necessàries per a dissenyar aquests fitxers i explicarem els diversos camps morfològics, sintacticosemàntics, diasistemàtics, pragmàtics i de traducció que contenen. Així mateix, assenyalarem com estan configurades en els fitxers les relacions semàntiques de les locucions i les possibles variacions, tot atenent a les ocurrencies dels corpus textuals

¹ Aquest estudi s'inscriu en les tasques del projecte FPU17/0032 del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte del Govern d'Espanya, al si de l'Institut Superior d'Investigació Cooperativa IVITRA [ISIC-IVITRA] (Programa per a la Constitució i Acreditació d'Instituts Superiors d'Investigació Cooperativa d'Excel·lència de la Generalitat Valenciana, Ref. ISIC/012/042), i en el marc dels projectes, xarxes i grups de recerca següents: «Variación y cambio lingüístico en catalán. Una aproximación diacrónica según la Lingüística de Corpus» (MICINUN, Ref. PGC2018-099399-B-100371); (IEC, Ref. PRO2018-S04-MARTINES); del Grup d'Investigació VIGROB-125 de la UA; la Xarxa de recerca en innovació en docència universitària «Lingüística de Corpus i Mediterrània intercultural: investigació educativa per a l'aplicació de la Lingüística de Corpus en entorns multilingües diacrònics. Aplicacions del Metacorpus CIMTAC» (Institut de Ciències de l'Educació de la UA, Ref. 4581-2018); i el Grup d'Investigació en Tecnologia Educativa en Història de la Cultura, Diacronia lingüística i Traducció (Universitat d'Alacant, Ref. GITE-09009-UA)].

emprats i recolzant-nos en diccionaris bilingües i monolingües. La informació d'aquests fitxers de predicats estarà coordinada amb la dels fitxers d'arguments de les locucions, i tots junts constituïran el diccionari electrònic bilingüe de locucions somàtiques CA>EN.

2. Bases teòriques per a l'elaboració dels fitxers del diccionari

Per explicar en què consisteixen els fitxers de predicats del diccionari de locucions somàtiques amb què treballem resulta fonamental referir-nos al terme *classes d'objectes*. Gross (2012, 101) les defineix en el marc de la lexicogramàtica com a grups d'unitats lèxiques amb trets sintacticosemàntics comuns establits en funció de la coherència entre predicats i arguments. La classe d'objectes a partir de la qual elaborem el diccionari és la dels <somatismes> (SO), els quals classifiquem segons el seu valor semàntic d'acord amb les ocurrencies d'un corpus textual de llengua general: el *Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana* (CTILC). Aquesta classe s'inscriu dins de la dels objectes naturals, que pertany, alhora, a la hiperclasse dels concrets, que són inanimats (Gross 2012, 105-110). De manera general, per obtenir la definició d'una classe d'objectes cal recórrer a la intersecció de diversos predicats. En aquest diccionari electrònic inventariem els predicats idiomàtics apropiats més freqüents en català a la classe dels <somatismes>, concretament les 10 locucions referencials idiomàtiques més freqüents amb cadascun dels 5 lexemes somàtics més comuns en totes les llengües: *mà, cap, ull, cor* i *orella* (Mellado 2004, 29). A fi de determinar quines són aquestes locucions que apareixen amb major freqüència en català, hem portat a terme una extracció semiautomàtica de les ocurrencies que el CTILC ofereix de les locucions amb aquests lexemes (*cf.* Escolano 2019).

Una vegada determinades quines són aquestes locucions, procedim a la descripció de la classe, que comporta l'elaboració dos tipus de fitxers que representen la base de dades del diccionari electrònic bilingüe CA>EN de somatismes. El primer tipus de fitxer està constituït pels arguments o objectes que regeixen les locucions referencials idiomàtiques de somatismes, i el segon, pels predicats o operadors apropiats, és a dir les locucions somàtiques en qüestió. Tractant-se d'un diccionari bilingüe, els dos tipus de fitxers els elaborem en dues versions equivalents amb els mateixos camps, una en català i una altra en anglés, amb la qual cosa comptem amb quatre fitxers: un fitxer d'arguments en català i un altre en anglés, i un fitxer de predicats en català i un altre en anglés, trobant-se tots quatre coordinats i, alhora, els d'arguments subordinats als de predicats. Això no obstant, partim del català com a llengua origen per a l'extracció i anàlisi preliminar de les locucions, de manera que, tot i que el diccionari és bilingüe català>anglés, el català (L1) té un major pes que l'anglés (L2). En aquest sentit, cal remarcar que en el fitxer de predicats en anglés constaran els equivalents d'aquestes 50 locucions més freqüents en català en cadascuna de les seues accepcions, però contindrà els mateixos camps que el fitxer de predicats en català, sent, per tant, el contingut dels camps corresponents a cada locució del català (L1, llengua origen) directament transferible a l'anglés (L2, la llengua meta).

Com avançàvem, en aquest diccionari preval l'enfocament semasiològic inspirat en les bases de dades, amb la qual cosa trobarem una entrada per cada posició argumental d'un predicat, etiquetat sintacticosemànticament i, per tant, monosemitzat. Cada entrada del fitxer de predicats en català contindrà una descripció sintacticosemàntica amb indicació dels arguments conceptuals amb què compta en funció de les ocurrencies recuperades del CTILC, i, de manera anàloga, els equivalents en el fitxer de predicats en anglés contindran la seua pròpia descripció sintacticosemàntica determinada a partir de les ocurrencies que presenten en el corpus textual *British National Corpus* (BNC), i, en menor mesura, en el *Corpus of Contemporary American English* (COCA). Aquesta anàlisi dels components i estructures argumentals de les locucions quedarà plasmada

mitjançant una codificació basada en l'emprada pel sistema del Laboratoire d'Automatique Documentaire et Linguistique (LADL) de la Universitat París 7 (cfr. Escolano 2018), la qual permet que el fitxer siga susceptible d'incorporació en un sistema de traducció automàtica del llenguatge (TAL). Per dissenyar els fitxers ens basem en el format propi dels diccionaris del Laboratoire de Linguistique Informatique (LLI) de la Universitat París 13, descrit per Gross (1992) en l'article "Forme d'un dictionnaire électronique", amb la incorporació o canvi d'elements necessaris per a les característiques d'aquest diccionari.

3. Camps dels fitxers de predicats del diccionari

Els fitxers de predicats en català i en anglés del diccionari estan estructurats en camps de diversa tipologia en funció de la naturalesa de les informacions que contenen: morfològics, sintacticosemàntics, diasistemàtics i pragmàtics, de traducció i referents a les diverses relacions semàntiques de les locucions. A continuació, els expliquem detalladament.

3.1. Morfològics

Els camps morfològics dels fitxers de predicats són: el camp *G*, on figura la categoria gramatical de la locució; el camp *NEG*, on s'indica si la locució apareix de forma prioritària amb negació, i el camp *F*, on s'indiquen les possibilitats transformacionals de les locucions verbals.

La taxonomia de les locucions referencials idiomàtiques només comprén les quatre classes de locucions equivalents a categories "plenes", és a dir, a seqüències lexemàtiques funcionalment equivalents a una paraula i amb significat global: locucions nominals, verbals, adverbials i adjectivals. Per aquesta raó, aquests quatre tipus de locucions són les que conformen les entrades del fitxer de predicats del diccionari, del qual excloem, doncs, locucions com *per mà de o a ulls de* (conjuntives i prepositives). De les 50 locucions del diccionari, trobarem 7 locucions nominals, 23 locucions verbals i 20 locucions adverbials, de les quals 3 passen a ser locucions adjectivals en una o més acepcions.

La categoria locucional figurarà en el camp *G* del fitxer de predicats. Per exemple, mentre que en l'entrada *mà dura* assenyallem que és una locució nominal (/G:n/), en *picar de mans* indiquem que es tracta d'una locució verbal (/G:v/):

mà dura/C:<so-ma:se>/G:n/N0:<hum>/N1:<so-ma:se>/W:tenir, reclamar, actuar amb, intervindre amb/En:firm hand²
 picar de mans/C:<so-ma:ent>/G:v/N0:<hum>/N1:<so-ma:ent>/En:to clap

² Abreviatures de l'etiquetatge sintacticosemàntic: *C* fa referència a la classe d'objectes a la qual s'adscriu la locució (la del valor semàntic [significat fraseològic] que presenten els somatismes amb *mà/ cap/ cor/ ull/ orella*); *G* indica la seua funció oracional (nominal [n], verbal [v], adverbial [adv], adjectival [adj]); *N0* representa el subjecte d'aquesta (p.ex. un humà [hum], un inanimat concret [inc], un inanimat abstracte [ina], un animal [an], un vegetal [veg], una oració subordinada [or.sub.], el lexema somàtic mateix [com sovint ocorre en les locucions nominals]); *N1* el primer complement en l'estructura argumental (sol coincidir amb l'objecte directe, que en el cas de les locucions verbals aquesta posició l'ocupa el lexema somàtic [i assenyallem la imatge que evoca]); *N2* el segon complement en l'estructura (p.ex. un humà com a objecte indirecte); *N3* un possible tercer complement (p.ex. un locatiu [loc], que sol funcionar com a complement de règim verbal); *W* el verb amb el qual es combina la locució (en el cas de les nominals, les adverbials i les adjectivals), i *En* o *Ca* la traducció en anglés o en català respectivament, seguida, si escau, de la indicació entre "< >" dels elements inflexius pertinents –"casillas vacías" (Montoro 2006)– que regeix la locució equivalent i, fins i tot, de les preposicions i els complements que segueixen a continuació per a facilitar la lectura i comprensió de l'anàlisi.

	LEMES CA	LEMES EN	FONT LEMES EN	C	G
31	mà dura	firm hand	Clay i Martinell	<so-ma:se>	n
32	mà dura	firm hand	Clay i Martinell	<so-ma:se>	n
33	picar de mans	to clap	BNC	<so-ma:ent>	v
34	picar de mans	to clap	BNC	<so-ma:crat>	v

Imatge 1. El camp *G* és el camp morfològic referent a la categoria gramatical de les entrades (“lemes CA” en el fitxer de predicats en català i “lemes EN” en el fitxer de predicats en anglés)

A l’hora de traduir aquestes locucions del català a l’anglès, comprovarem que en determinats casos la categoria gramatical amb què s’identifiquen els equivalents en anglés no es correpon amb la de les locucions en català (especialment quan té lloc una equivalència traduccional). Per exemple, *amb bons ulls* equival a *to look favourably (on sth/sb)*. No hi ha una UF en L2 que expresse el significat de la locució en L1, raó per la qual recorrem a aquesta paràfrasi verbal en qualitat d’equivalència traduccional. Així doncs, per traduir la locució adverbial en L1 (que es combina principalment amb els verbs *veure* ~ i *mirar* ~), hem d’utilitzar el verb *to look* en L2 com a constituent de la paràfrasi equivalent, amb la qual cosa el resultat és que la traducció de la L2 no pertany a la mateixa categoria gramatical que la UF en la L1: mentre que en L1 es tracta d’una locució adverbial, l’equivalent en L2 constitueix un verb (acompanyat d’un adverbi).

Per la seua banda, en el camp morfològic *NEG* indicarem “no” quan una locució verbal apareix de forma prioritària amb negació d’acord amb les ocurrències dels corpus. Remarquem que apareix de forma *prioritària* i no exclusiva, perquè si fóra de manera exclusiva la partícula negativa *no* hauria de formar part de la forma lematitzada de la locució en qüestió, fet que podria donar lloc a una ambigüitat manifesta a l’hora de saber si la locució s’empra únicament amb negació. D’aquesta manera, queda palès que en locucions verbals com *tenir cor* o *veure’s amb cor* “no” no sols és una negació, sinó que, per la gran quantitat d’ocurrències que presenten amb ús de la negació, es tracta de la forma prioritària, tot i que també és plausible emprar-les en la forma afirmativa (també n’hi ha ocurrències). En aquests casos, “no” adquireix entitat pròpia, motiu pel qual habilitem aquest camp específic de manera complementària –i no exclouent– a la possible indicació de “NEG” (negació) en el camp morfològic *F*.

	LEMES CA	C	G	NEG
256	tenir cor	<so-cor:bon>	v	no
257	tenir cor	<so-cor:atre>	v	no
258	tocar el cor	<so-cor:epo>	v	
259	tocar el cor	<so-cor:epo>	v	
260	veure’s amb cor	<so-cor:atre>	v	no
261	veure’s amb cor	<so-cor:atre>	v	no

Imatge 2. Pertinença del camp morfològic *NEG* en les locucions verbals *tenir cor* i *veure’s amb cor*

Les variacions morfològiques dels predicats, concretament de les locucions verbals, no apareixeran representades en la forma lematitzada de la locució, sinó que estaran expressades en un camp morfològic específic, tant en català com en anglés. Es tracta del camp *F*, que indica les possibilitats transformacionals de les locucions verbals: negacions (NEG), passivitzacions (PA) i nominalitzacions (NO). Tot i que no comporten canvi de significat, no es tracta de variants (Montoro 2005, 122), raó per la qual no figuren en el camp *VPS*, referent a les variacions paradigmàtiques i

sintagmàtiques dels predicats (*vid. infra* 3.5.). Així doncs, les possibilitats de negació, de nominalització (p.ex. *picament de mans/ clapping of hands* o *rentament de mans/ washing of hands*, per a *picar de mans/ to clap* i *rentar-se les mans (de)/ to wash <one's> hands (of)* respectivament), o de passivització (p.ex. *lligat de peus i mans/ tied hands and feet*, per a *lligar de peus i mans/ to tie <sb's> hands and feet*) d'una locució quedaran assenyalades en aquest camp de naturalesa morfològica mitjançant *NEG*, *PA* i/o *NO*, de manera que totes les locucions verbals estaran expressades en infinitiu en el camp principal de l'entrada en qüestió (“lemes CA”/ “lemes EN”).

	LEMES CA	C	G	F
33	picar de mans	<so-ma:ent>	v	NO
34	picar de mans	<so-ma:crat>	v	NO
35	rentar-se les mans	<so-ma:ne>	v	NEG-NO
36	rentar-se les mans (de)	<so-ma:elre>	v	NEG-NO

Imatge 3. Camp *F* de les locucions verbals *picar de mans* i *rentar-se les mans (de)* en el fitxer de predicats en català

	LEMES EN	C	G	F
218	to fill <one's> heart	<so-cor:tra>	v	NEG-PA-NO
219	to fill <sb's> heart	<so-cor:tra>	v	NEG-PA-NO
220	to fill <sb's> heart	<so-cor:tra>	v	NEG-PA-NO
221	to fill <sb's> heart	<so-cor:tra>	v	NEG-PA-NO
222	to fill <one's> heart	<so-cor:tra>	v	NEG-NO
223	to fill <one's> heart	<so-cor:tra>	v	NEG-PA-NO

Imatge 4. Camp *F* de la locució verbal *to fill <one's>/<sb's> heart* en el fitxer de predicats en anglès

3.2. Sintacticosemàntics

Els camps sintacticosemàntics són: el camp *C*, que indica la classe d'objectes de la locució; els camps *N0*, *N1*, *N2* i *N3*, que assenyalen, respectivament, el subjecte, el primer, el segon i el tercer argument de la locució; el camp *W*, on figura el verb suport o la combinatòria verbal de la locució, i els camps <*COM*>, que donen compte de la combinatòria nominal, adverbial i adjectival de la locució.

El camp *C* assenyalava les classes i subclasses d'objectes a les quals s'adscriuen les locucions, i estarà vinculat amb la informació d'aquest camp en el fitxer d'arguments. Per exemple, la primera estructura argumental de la locució *amb el cap alt* quedarà representada com a “amb el cap alt/C:<so-cap:or>/G:adv/N0:<hum>/W:anar, caminar, anar-se'n, restar/En:head high”, on *C* indica la classe d'objectes a què pertany la locució: la de somatismes amb *cap* que presenten un valor semàntic d'orgull (*or*). Alhora, en el fitxer d'arguments el lema *cap* contindrà en el camp *C* “<so-cap:jure-or-tris-fes-tot-mag-arr-des-ass-prep-aco-alm>”. Les abreviatures que apareixen després dels “:” en aquest camp fan referència als valors semàntics (significats fraseològics) de les locucions somàtiques del fitxer de predicats que contenen el lexema *cap*: justificació/recolzament (*jure*), orgull (*or*), tristesa (*tris*), festivitat (*fes*), totalitat (*tot*), magnificació (*mag*), arribada (*arr*), destinació (*des*), assoliment (*ass*), presència d'un pensament (*prep*), acompliment (*aco*) i alliberació mental (*alm*). Com hem explicat, cadascun dels cinc lexemes somàtics de la classe estarà present en deu locucions, cadascuna de les quals podrà comptar amb diversos valors o significats fraseològics per raó del fenomen de polisèmia. L'assignació d'aquests valors serà el que permetrà

resoldre les ambigüitats per polisèmia.

En relació amb la distinció que cal realitzar entre el que pertany a les locucions i allò que ha de ser actualitzat en el discurs (Montoro 2005, 116) per determinar la forma lematitzada de cada entrada (diferenciació entre els elements constitutius dels facultatius de les locucions), cal descriure tota la casuística de posicions argumentals o funcions que poden ocupar els actants o arguments de les locucions en cadascuna de les seues accepcions. D'aquesta manera, i a través de diversos camps sintacticosemàntics (*N0*, *N1*, *N2*, *N3*), queda expressat cadascun dels usos de les cinquanta locucions en el fitxer de predicats en català i en el fitxer de predicats en anglés. Si una mateixa locució és susceptible de presentar diverses construccions o estructures argumentals, realitzarem una entrada distinta per cada construcció argumental amb què compte en cada accepció, atès que en un diccionari electrònic cal tractar aquests casos per separat per tal d'evitar ambigüitats en el processament automàtic. Així doncs, en un cas com el d'*a mà*, una mateixa forma locucional presentarà diverses entrades que donaran compte no només de la polisèmia, és a dir, de les diverses accepcions des del punt de vista lexicogràfic (pot significar “a l'abast de la mà” o “manualment”), sinó també de les diverses combinatòries sintagmàtiques dins d'una mateixa accepció (*possibilitats distribucionals*), fet que permetrà una reducció notòria de l'ambigüitat sintacticosemàntica de cara al PLN.

1	LEMES CA	C	G	N0	N1	N2	N3	W
2	a mà	<so-ma:pro>	adv	<hum>	<inc>			tenir ~
3	a mà	<so-ma:pro>	adv	<hum>	<ina>			tenir ~
4	a mà	<so-ma:pro>	adv	<ina>				trobar-se ~, estar ~
5	a mà	<so-ma:pro>	adv	<inc>				trobar-se ~, estar ~
6	a mà	<so-ma:pro>	adv		<inc>			haver-hi ~
7	a mà	<so-ma:fa>	adv	<hum>	<ina>			tenir ~
8	a mà	<so-ma:fa>	adv	<hum>	<or.sub.>			tenir ~

Imatge 5. Camps sintacticosemàntics que donen compte de les diverses posicions argumentals de la locució adverbial *a mà* en les seues dues accepcions sinònimes d'“a l'abast de la mà”.

	LEMES CA	C	G	N0	N1	N2	N3	W
9	a mà	<so-ma:trema>	adv	<hum>	<inc>			cosir ~, dallar ~, cavar ~, segar ~, acolorir ~,
10	a mà	<so-ma:trema>	adv	<hum>	<ina>			fer ~
11	a mà	<so-ma:trema>	adv	<hum>	<veg>			collir ~, recol·lectar ~

Imatge 6. Camps sintacticosemàntics que donen compte de les diverses posicions argumentals de la locució adverbial *a mà*, en el sentit de “manualment”

	LEMES EN	C	G	N0	N1	N2	N3	W
115	with <one's> eyes shut	<so-ull:cre>	adv	<hum>	<ina>			to look at ~
116	with <one's> eyes shut	<so-ull:cre>	adv	<hum>			<ina>	to hold on to ~
117	with <one's> eyes shut	<so-ull:cre>	adv	<hum>				to walk around ~, to go around ~, to drive ~, to walk in ~
118	with <one's> eyes shut	<so-ull:cre>	adv	<hum>	<inc>			to cross ~
119	with <one's> eyes shut	<so-ull:cre>	adv	<hum>			<loc>	to go ~
120	with <one's> eyes shut	<so-ull:con>	adv	<hum>				to prance about ~, to walk ~
121	with <one's> eyes shut	<so-ull:con>	adv	<hum>	<inc>			to do ~, to make ~, to fly ~, to walk ~, to find ~, to tie ~
122	with <one's> eyes shut	<so-ull:con>	adv	<hum>	<ina>			to do ~, to identify ~

Imatge 7. Camps sintacticosemàntics que donen compte de les diverses posicions argumentals de la locució adverbial *with <one's> eyes shut* en les seues tres accepcions

La combinatòria sintagmàtica de la locució, que excloem del lema i, per tant, no apareixerà en l'entrada, l'oferim en els diversos camps sintacticosemàntics del fitxer de predicats habilitats per a aquestes informacions. Les entrades relatives a locucions nominals, adjectivals i adverbials compten amb un camp on assenyallem, d'acord amb les ocurrences del CTILC (i del BNC i/o del COCA per als equivalents en anglés en el cas del fitxer de predicats en anglés), els verbs que regeixen. Es tracta del camp *W*, que recull el verb suport de les locucions nominals i, de forma general, la combinatòria verbal de les locucions adverbials i adjectivals (*DET* indica que després del verb cal un determinant definit o indefinit).

	LEMES CA	C	G	W
29	mà dura	<so-ma:se>	n	tenir ~, reclamar ~, actuar amb ~, intervindre amb ~
30	mà dura	<so-ma:se>	n	demanar ~
31	mà dura	<so-ma:se>	n	caure sota DET ~
32	mà dura	<so-ma:se>	n	tractar ~, castigar amb ~

Imatge 8. Camp *W* de la locució nominal *mà dura* en les seues quatre posicions argumentals³.

	LEMES CA	C	G	W
42	amb el cap alt	<so-cap:or>	adv	anar ~, caminar ~, palplantar-se ~, anar-se'n ~, restar ~
43	amb el cap alt	<so-cap:or>	adv	dominar ~, exigir ~, dir ~
44	amb el cap alt	<so-cap:or>	adv	sortir ~
45	amb el cap alt	<so-cap:or>	adv	presentar-se ~
46	amb el cap alt	<so-cap:or>	adv	acompanyar ~, casar-se amb ~

Imatge 9. Camp *W* de la locució adverbial *amb el cap alt* en les seues cinc seues posicions argumentals

Així mateix, en els camps sintacticosemàntics <COM> oferim, si escau, la combinatòria nominal (<COM> N), adverbial (<COM> ADV) i adjectival (<COM> ADJ) de les locucions nominals, verbals, adverbials i adjectivals. A continuació, mostrem alguns exemples d'entrades per a les quals són pertinents aquests camps.

	LEMES EN	C	G	<COM> N
218	to fill <one's> heart	<so-cor:tra>	v	~ joy, ~ anger, ~ excitement
219	to fill <sb's> heart	<so-cor:tra>	v	~ love, ~ good and glory, ~ hope
220	to fill <sb's> heart	<so-cor:tra>	v	peace ~, fear ~, love ~, hope ~, passion ~, fire ~
221	to fill <sb's> heart	<so-cor:tra>	v	~ fear, ~ music, ~ excitement
222	to fill <one's> heart	<so-cor:tra>	v	
223	to fill <one's> heart	<so-cor:tra>	v	~ delight, ~ anticipation, ~ fear, ~ joy, ~ hatred, ~ pity, ~ kindness, ~ gratitude

Imatge 10. Camp <COM> N de la locució verbal *to fill <one's>/<sb's> heart* en les seues sis posicions argumentals

	LEMES CA	C	G	<COM> ADV
33	picar de mans	<so-ma:ent>	v	~ alegrement, ~ amb entusiasme
34	picar de mans	<so-ma:crat>	v	~ estrepitosament

Imatge 11. Camp <COM> ADV de la locució verbal *picar de mans* en les seues dues posicions argumentals

³ La representació lineal de la locució quedaria de la manera següent, per exemple, per a la primera posició argumental: *mà dura/C:<so-ma:se>/G:n/N0:<hum>/N1:<so-ma:se>/W:tenir, reclamar, actuar amb, intervindre amb/En:firm hand*.

	LEMES CA	C	G	<COM> ADJ
120	cop d'ull	<so-ull:esg>	n	~ ràpid, ~ general, ~ comprensiu, simple ~
121	cop d'ull	<so-ull:esg>	n	~ ràpid, ~ general, ~ comprensiu, simple ~
122	cop d'ull	<so-ull:esg>	n	~ ràpid, ~ general, ~ comprensiu, simple ~
123	cop d'ull	<so-ull:esg>	n	~ ràpid, ~ general, ~ comprensiu, simple ~

Imatge 12. Camp <COM> ADJ de la locució nominal *cop d'ull* en quatre de les seues posicions argumentals

Com podem observar, tot i que es tracta de camps paral·lels que ofereixen informacions de naturalesa sintacticosemàntica relativa a la combinatòria de les locucions, optem per denominacions diverses. El camp que recull les combinatòries verbals s'anomena *W* perquè aquesta és la terminologia tradicional del LADL assignada al camp del verb suport de les entrades lèxiques (dels noms predicatius) dels seus diccionaris electrònics (Gross 1992). Com que la combinatòria verbal és “més obligatòria” que la resta de combinatòries referents a altres classes de paraules, hem considerat oportú mantenir aquest camp amb la denominació tradicional del sistema de la lexicogramàtica i aplicar-la, per extensió, no sols per a la indicació dels verbs de les locucions nominals, sinó també per a la dels verbs que regeixen les locucions adverbials i adjectivals. I és que per a tots els tipus de locucions sempre caldrà un verb (en les locucions verbals apareix en l'entrada principal juntament amb la forma lematitzada⁴, sense necessitat d'un camp específic), que, en el cas de les locucions nominals, es tractarà del verb suport, que serveix per a actualitzar la locució. Els camps <COM> *N*, <COM> *ADV* i <COM> *ADJ* són creats *ad hoc* per oferir informacions que no solen constar en altres diccionaris de característiques similars.

3.3. Diasistemàtics i pragmàtics

Els camps diasistemàtics i pragmàtics són: el camp *Context*, on apareix un exemple d'ús de les locucions; el camp *FREQ*, que assenyala la freqüència de les locucions, i els camps *MDIAT* i *MDIAF*, que indiquen respectivament la marca diatòpica i diafàsica de les locucions.

Els exemples d'ús de les locucions estan extrets de les ocurrències dels corpus textuais generals, monolingües i sincrònics CTILC per a les locucions en català i BNC i, en menor mesura, COCA per als equivalents en anglès.

Si bé per a l'anàlisi i exemples d'ús de les locucions en català sempre ens basem en les ocurrències del CTILC, en el cas dels equivalents en anglès pràcticament sempre ens basem en les que presenten en el BNC, excepte quan hi ha menys de quatre ocurrències per a un equivalent (a partir d'aquest nombre considerem que una unitat es troba infrarepresentada), ocasió en què recorrem al COCA, amb indicació, si escau, de l'etiqueta “US” (anglès nord-americà) en el camp relatiu a les marques diatòpiques (MDIAT) del fitxer de predicats. Per exemple, per a l'equivalent de la tercera acepció de la locució adverbial *d'orella a orella*, “from ear to ear”, comprovem que el BNC tan sols recupera una única ocurrència per a aquesta forma i significat, motiu pel qual acudim al COCA, que, com que n'ofereix altres tres ocurrències, permet complementar el nombre total d'ocurrències per a aquest equivalent. Pel que fa a la infrarepresentació de les UFs idiomàtiques en corpus generals, Szerszunowicz (p. 39) assenyala que

providing corpus-driven illustrations for some units may be difficult or even in extreme cases impossible. Rundell (1998, 334–335) shows a well-balanced

⁴ La forma lematitzada també es coneix amb el nom de *forma citativa* (Santamaría; Montoro 2006).

approach to the matter, emphasizing that it is not a matter of a “simple choice between the authentic and the invented”, opting in favor of corpora as primary sources of examples.

Aquesta complementació de dos corpus per als equivalents en anglés que es troben infrarepresentats suposa una solució a aquest problema i permet continuar emprant exemples d'ús reals, tot explicitant la font i la variant d'anglès a la qual pertanyen (britànica si procedeixen del BNC i nord-americana si procedeixen del COCA). Al cap i a la fi, és plausible que determinats equivalents en anglés de les locucions presenten un nombre baix d'ocurrències tenint en compte que per determinar les cinquanta locucions somàtiques més freqüents que constitueixen les entrades del diccionari hem partit del català basant-nos en el CTILC.

Els exemples d'ús de les locucions figuraran en el camp *Context* dels fitxers de predicats, amb indicació de la font general (CTILC, BNC, COCA) en un camp contingut (*Font context*). Concretament, oferim un exemple per cada accepció i estructura argumental de les cinquanta locucions en L1 i dels seus equivalents en L2 en els fitxers de predicats respectius, procurant sempre que siguin els que il·lustren l'ús més representatiu de cada significat i combinatòria.

LEMES CA	C	G	CONTEXT	FONT CONTEXT
305	parar l'orella <so-orella:ata> v		“¿Que us heveu adormit, sonsos? ¿On sou? Escoltà parant l'orella per tal de recollir el més petit so”	CTILC
306	parar l'orella <so-orella:ata> v		“En aquestes circumstàncies cal posar cura a no parar l'orella als llagoters i no deixar-nos adular”	CTILC
307	parar l'orella <so-orella:ata> v		“--Res no faràs! Tu tan sols pares l'orella als violins que et fan ballar al so dels altres!”	CTILC
308	parar l'orella <so-orella:ata> v		“i semblava decidida a parar orella a les paraules de Pau.”	CTILC
309	parar l'orella <so-orella:ata> v		“Catalunya, i Espanya, i Europa, i tot el món, qui para l'orella i es commou amb la seva actitud.”	CTILC
310	parar l'orella <so-orella:ata> v		“Tots els caragols del torrent paren orella i sembla que aquest cançó els ha animat”	CTILC

Imatge 13. Exemples d'ús de les sis estructures argumentals de la locució verbal *parar l'orella* en el camp *Context* i indicació de la font general en el camp *Font Context* en el fitxer de predicats en CA

LEMES EN	C	G	CONTEXT	FONT CON
269	to prick up <one's> ears <so-orella:ata> v		“He pricked up his ears at one point for he knew that they were talking about him”	BNC
270	to prick up <one's> ears <so-orella:ata> v		“My ears had certainly pricked up when Sally mentioned Mike Martinez.”	BNC
271	to prick up <one's> ears <so-orella:ata> v		“The chimneys are bewildered, the roofs, slippery and uncertain. Dormer windows prick up their ears like terriers.”	BNC
272	to prick up <one's> ears <so-orella:ata> v		“horse seemed to enjoy it. It had stopped munching away in its stall, pricked up its ears and jerked its head up and down at the powerful voice”	BNC

Imatge 14. Exemples d'ús de les quatre estructures argumentals de la locució verbal *to prick up <one's> ears* en el camp *Context* i indicació de la font general en el camp *Font C.* en el fitxer de predicats en EN

Tenint en compte que per a la selecció del material lèxic del diccionari partim del CTILC, únicament considerem pertinent proporcionar dos camps en els fitxers de predicats relatius a informació diasistemàtica de les locucions: un referent a la marca diatòpica (MDIAT) i un altre referent a la marca diafàsica (MDIAF). En el fitxer de predicats en català i en el fitxer de predicats en anglés la marca diafàsica que figurarà en el camp *MDIAF* de totes les entrades de les locucions serà “estàndard”, ja que tant el CTILC com el BNC (i el COCA) són corpus textuais de llengua general i contemporània (de tall sincrònic) que ofereixen l'estàndard com a registre principal. Pel que fa al camp *MDIAT*, en el fitxer de predicats en català sempre assenyalarem “general” com a marca diatòpica de totes les entrades, atès que les locucions, al cap i a la fi, estan recuperades d'un corpus monolingüe representatiu de totes les variants diatòpiques de la llengua catalana (el CTILC inclou textos de totes les variants geogràfiques del català) i la diatopia no ha sigut un criteri considerat en l'extracció semiautomàtica de les locucions. En canvi, en el fitxer de predicats en anglés, indicarem “UK” (anglès britànic) com a marca diatòpica de les entrades corresponents als equivalents de les locucions les ocurrències dels quals hagem recuperat (i analitzat) del

BNC, és a dir, en la majoria d'entrades, i “UK/US” (anglès britànic i anglès nord-americà) quan un equivalent es trobe infrarepresentat en el BNC perquè hi presente menys de quatre ocurrences i hagem recorregut al COCA per complementar el nombre total d'ocurrences a analitzar. Quan un equivalent en anglès no presente cap ocurrencia en el BNC i, per tant, totes les ocurrences procedisquen del COCA, només indicarem “US” en aquest camp. Aquest és el cas, per exemple, de *to give ear* com a equivalent de la locució verbal *donar orella*, del qual el BNC no ofereix cap ocurrencia i el COCA en recupera set, a partir de les quals detectem tres estructures argumentals.

	LEMES CA	C	G	MDIAT	MDIAF
275	donar orella	<so-orella:afa>	v	general	estàndard
276	donar orella	<so-orella:afa>	v	general	estàndard
277	donar orella	<so-orella:afa>	v	general	estàndard

Imatge 15. Camps MDIAT i MDIAF de la locució verbal *donar orella* en el fitxer de predicats en català

	LEMES EN	C	G	MDIAT	MDIAF
249	to give ear	<so-orella:afa>	v	US	estàndard
250	to give ear	<so-orella:afa>	v	US	estàndard
251	to give ear	<so-orella:afa>	v	US	estàndard

Imatge 16. Camps MDIAT i MDIAF de la locució verbal *to give ear* en el fitxer de predicats en anglès

Respecte a les etiquetes pragmàtiques, per al nostre objecte d'estudi considerem pertinent indicar en un camp específic dels fitxers de predicats la freqüència de les locucions (*FREQ*) establida en tres nivells (F1, F2 i F3), d'acord amb el nombre d'ocurrences que n'ofereixen els corpus. En el cas del català, assenyalarem “F1” en el camp *FREQ* de les entrades corresponents a locucions molt freqüents segons el CTILC, les que presenten 15 o més ocurrences (és a dir, en la majoria d'estructures argumentals de les locucions); “F2” quan es tracte d'una freqüència intermèdia, entre 6 i 15 ocurrences (p.ex., en estructures argumentals amb oracions subordinades (<or.sub.>)], i “F3” quan siga un cas rar perquè presente 5 o menys ocurrences (p.ex. en estructures argumentals amb vegetals [<veg>] o animals [<an>] com a actants de la locució]). La freqüència per als equivalents en anglès de les locucions l'oferirem de manera escalada, ja el BNC compta amb el doble de paraules que el CTILC (100 milions de mots vs. 52 milions de mots respectivament). Així doncs, en anglès les freqüències les determinem a partir del doble d'ocurrences que en català: “F1” a partir de 30 ocurrences; “F2” entre 11 i 30 ocurrences, i “F3” per als casos amb 10 o menys ocurrences.

És important remarcar que aquesta etiqueta fa referència a la freqüència de les estructures argumentals de cada accepció de cadascuna de les locucions, ja que les locucions –sense fer distinció per accepcions i estructures argumentals– són totes molt freqüents en el cas del català, tal com hem establert en els criteris descrits per incloure-les al diccionari (*vid. supra* 2.). Per aquest motiu les entrades de les locucions en català amb una sola accepció i/o una única estructura argumental per accepció compten normalment amb una “F1” en aquest camp. Per contra, observem que en el cas dels equivalents en anglès la freqüència sol ser més baixa, i és que, tal com hem assenyalat adés en el punt 2, resulta plausible que determinats equivalents en anglès de les locucions oferisquen poques ocurrences si considerem que per a establir les cinquanta

locucions somàtiques més freqüents que constitueixen les entrades del diccionari hem partit del català basant-nos en el CTILC (*vid. supra* 2.). En aquest sentit, hem fet prevaldre que es tractara d'equivalents interlingüístics amb el mateix valor semanticopragnmàtic, tot i que això comporte que en anglés apareguen amb una freqüència menor d'acord amb el BNC i/o el COCA. D'aquesta manera, mentre que en català una locució adverbial com *de cap a peus* compta amb 7 indicacions de “F1” i 3 de “F2” en el total de les 10 estructures argumentals que presenta entre la primera, segona i tercera accepció, l'anglès, per al seu equivalent (*from head to foot* en la primera i segona accepció i *through and through* en la tercera accepció), compta amb 3 indicacions de “F2” i 11 de “F3” en el total de les 14 estructures argumentals que presenta en el conjunt de les tres accepcions.

	LEMES CA	C	G	FREQ
65	de cap a peus	<so-cap:tot>	adv	F1
66	de cap a peus	<so-cap:tot>	adv	F1
67	de cap a peus	<so-cap:tot>	adv	F1
68	de cap a peus	<so-cap:tot>	adv	F1
69	de cap a peus	<so-cap:tot>	adv	F1
70	de cap a peus	<so-cap:tot>	adv	F2
71	de cap a peus	<so-cap:tot>	adv	F2
72	de cap a peus	<so-cap:tot>	adv	F2
73	de cap a peus	<so-cap:mag>	adj	F1
74	de cap a peus	<so-cap:mag>	adj	F1

Imatge 17. Camp *FREQ* de la locució adverbial de cap a peus en el fitxer de predicats en català

3.4. De traducció

A grans trets, podem dir que hem traduït les locucions intentant proporcionar un equivalent en L2 que compregua, en la mesura que es puga, les propietats semàntiques, pragmàtiques i comunicatives de la locució en L1; és a dir, hem cercat equivalents en anglés que ofereixen el mateix valor semanticopragnmàtic que el de les locucions respectives en català. Per a fer-ho, hem emprat diccionaris monolingües i bilingües en català i en anglés, com ara el *Diccionari Descriptiu de la Llengua Catalana*, l'*Oxford English Dictionary*, l'*English-Catalan Cambridge Dictionary*, el *Collins English-Spanish Dictionary*, l'obra de Clay i Martinell i, per descomptat, la nostra pròpia competència traductològica. A més, ens hem recolzat en les ocurrències que ofereixen en el BNC (i, si ha sigut necessari, en el COCA de manera complementària) els candidats a equivalents a fi de justificar-ne la representativitat.

Tenint en compte que es tracta d'equivalències lexicogràfiques, cal assenyalar que hem aportat un sol equivalent en L2 –el més prototípic– per a cadascuna de les locucions (en cadascuna de les accepcions que presenta) en L1 (Mellado 2015, 155). Aquests equivalents apareixen en el camp específic de traducció dels fitxers de predicats, anomenat *lemes EN* en el fitxer de predicats en català i *lemes CA* en el fitxer de predicats en anglés. Els sinònims i les variants dels equivalents consten en els altres camps específics del fitxer de predicats en L2 habilitats per a aquesta funció (*vid. infra* 3.5.), però no en el mateix camp de traducció.

Així mateix, i seguint Mellado (2015, 155), que apunta que “en los diccionarios sería aconsejable que junto a las equivalencias en la L2 se explicaran las posibles

restricciones de uso, cuestiones combinatorias o divergencias en la estructura del significado de los respectivos fraseologismos en la L2”, els equivalents en anglés compten amb indicació de totes les qüestions combinatòries pertinents per a ser utilitzats correctament, ja que el fitxer de predicats en anglés disposa dels mateixos camps que el fitxer de predicats en català per la naturalesa que caracteritza el diccionari (*vid. supra 2.*).

Cal remarcar que les esmentades fonts dels equivalents figuraran en un camp específic del fitxer de predicats en català: *font lemes EN*. Igualment, el fitxer de predicats en anglés conté un camp on apareixen els equivalents de traducció en català de les entrades (*lemes CA*), que es corresponen, doncs, amb les locucions del fitxer de predicats en català, la font dels quals sempre és, per tant, el CTILC, indicada en el camp *font lemes CA*.

	LEMES CA	LEMES EN	FONT LEMES EN	C	G
200	a cor què vols, cor què desitges	to <one's> heart's content	BNC	<so-cor:sa>	adv
201	a cor què vols, cor què desitges	to <one's> heart's content	BNC	<so-cor:sa>	adv
202	de cor	by heart	pròpia	<so-cor:me>	adv
203	de cor	by heart	pròpia	<so-cor:me>	adv
204	de cor	from the bottom of <one's> heart	Clay i Martinell	<so-cor:vo>	adv
205	de cor	from the bottom of <one's> heart	Clay i Martinell	<so-cor:vo>	adv

Imatge 18. Camp dels equivalents de traducció i camp de la font dels equivalents de traducció en el fitxer de predicats en català

	LEMES EN	LEMES CA	FONT LEMES CA	C	G
121	with <one's> eyes shut	a ulls clucs	CTILC	<so-ull:con>	adv
122	with <one's> eyes shut	a ulls clucs	CTILC	<so-ull:con>	adv
123	glance	cop d'ull	CTILC	<so-ull:esg>	n
124	glance	cop d'ull	CTILC	<so-ull:esg>	n

Imatge 19. Camp dels equivalents de traducció i camp de la font dels equivalents de traducció en el fitxer de predicats en anglés

3.5. Referents a les relacions semàntiques

La informació relativa a les relacions semàntiques susceptibles de presentar les locucions del diccionari queda reflectida en diversos camps específics dels fitxers de predicats en català i en anglés: en el camp *S* (relacions de sinonímia); en el camp *A* (relacions d'antonímia); en el camp *H* (relacions d'hiponímia); en el camp *VPS* (variacions paradigmàtiques i sintagmàtiques), i en el camp *VA* (variacions aspectuals).

Els sinònims de les locucions constaran en el camp *S* dels fitxers de predicats: indicarem els que pertocuen a cada estructura argumental de cada accepció de cadascuna de les cinquanta locucions en català (en el fitxer de predicats en català) i dels seus equivalents en anglés (en el fitxer de predicats en anglés). En aquest cas, no hi haurà, però, un camp específic on indiquem les fonts dels sinònims, com tampoc per a les fonts del antònims i d'altres variacions de les locucions: optem per indicar-les entre claudàtors al costat de la forma o formes a les quals fan referència, en el mateix camp. Les principals fonts dels sinònims de les locucions en català són el *Diccionari de sinònims de frases fetes* d'Espinal (DSFF), el *Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans* (DIEC), el *Diccionari Descriptiu de la Llengua Catalana* (DDLC), l'*Optimot* i el mateix CTILC i, en el cas de l'anglès, el *Nagy's Thesaurus of English Idioms*, el *Collins English Dictionary*, l'*English-Spanish Wordreference Dictionary*, el *Cambridge*

English Dictionary, el recull de Clay i Martinell i el mateix BNC i el COCA. Ocasionalment, en ambdues llengües també recorrem a la nostra competència lingüística i hi indiquem “pròpia” com a font (per exemple “manually [pròpia]”, com a sinònim de *by hand* en el fitxer de predicats en anglés).

	LEMES CA	C	G	S
47	amb el cap baix	<so-cap:tris>	adv	amb el cap sota l'ala, capcot [DDL]C
48	amb el cap baix	<so-cap:tris>	adv	amb el cap sota l'ala, capcot [DDL]C
49	amb el cap baix	<so-cap:tris>	adv	amb el cap sota l'ala, capcot [DDL]C
50	amb el cap baix	<so-cap:tris>	adv	amb el cap sota l'ala, capcot [DDL]C

Imatge 20. Camp S de la locució adverbial *amb el cap baix* en el fitxer de predicats en català

	LEMES EN	C	G	S
171	to close <one's> eyes	<so-ull:invo>	v	to refuse to see, to block <sth> out, to ignore, to neglect [English-Spanish Wordreference Dictionary]
172	to close <one's> eyes	<so-ull:invo>	v	to refuse to see, to block <sth> out, to ignore, to neglect [English-Spanish Wordreference Dictionary]
173	to close <one's> eyes	<so-ull:invo>	v	to refuse to see, to block <sth> out, to ignore, to neglect [English-Spanish Wordreference Dictionary]
174	to close <one's> eyes	<so-ull:invo>	v	to refuse to see, to block <sth> out, to ignore, to neglect [English-Spanish Wordreference Dictionary]
175	to close <one's> eyes	<so-ull:invo>	v	to refuse to see, to block <sth> out, to ignore, to neglect [English-Spanish Wordreference Dictionary]
176	to close <one's> eyes	<so-ull:invo>	v	to refuse to see, to block <sth> out, to ignore, to neglect [English-Spanish Wordreference Dictionary]
177	to close <one's> eyes	<so-ull:invo>	v	to refuse to see, to block <sth> out, to ignore, to neglect [English-Spanish Wordreference Dictionary]

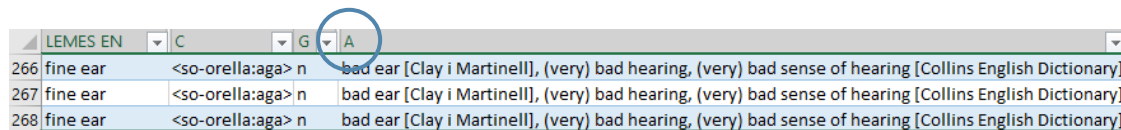
Imatge 21. Camp S de la locució verbal *to close <one's> eyes* en el fitxer de predicats en anglés

Els antònims de les locucions figuraran en el camp A dels fitxers de predicats en català i en anglés. Per exemple, en català, hi indicarem “mà blana” (DDL]C) com a antònim de la locució nominal *mà dura*; “agafar el bou per les banyes”, “anar a l’orsa”, “plantar cara”, “fer cara a” i “fer front a” (DSFF) com a antònims de la locució verbal *rentar-se les mans (de)*; “faltar cor” (CTILC) com a antònim de la locució verbal “veure’s amb cor”; “amb mals ulls”, “amb mal ull” i “de mal ull”⁵ (DDL]C) com a antònims de la locució adverbial *amb bons ulls*, i “mala oïda” (CTILC) com a antònim de la locució nominal *orella fina*. En el cas dels dos últims exemples cal remarcar que es tracta de “sèries fraseològiques”: construccions gramaticalment incompletes formades per una part fixa i una altra lliure (García-Page, 248; *apud* Julià & Romero, 539). Així, en un somatisme com *amb bons ulls/amb mals ulls* els dos termes mantenen una relació d’antonímia. També es poden denominar “antònims estructurals” (Montoro 2005, 118). En qualsevol cas, els hem tractat com la resta d’antònims, i apareixeran, doncs, en el camp A. Per als equivalents en anglés, alguns exemples serien “to have no heart” i “to be heartless” (*Collins English Dictionary*) com a antònims de *to have a good heart*; “bad ear” (Clay & Martinell), “(very) bad hearing” i “(very) bad sense of hearing” (*Collins English Dictionary*) com a antònims de *fine ear*; “to look badly (up)on” (Clay & Martinell) com a antònim de *to look favourably on* i “to hide (one’s) true colours” (BNC) com a antònim de *to show (one’s) true colours*. Els dos últims exemples en anglés també constitueixen antònims estructurals: *to look favourably on/to look badly (up)on*; *to show (one’s) true colours/to hide (one’s) true colours*.

És rellevant apuntar que en aquest camp A no indicarem com a antònim la forma negativa d’una locució (p.ex. “no tenir cor” per a la locució verbal *tenir cor*), ja que no és convenient que els antònims –com els sinònims– coincidisquen en forma amb el lema de l’entrada corresponent (tot i que siga precedits de la partícula “no”). La pertinència de la forma negativa en una locució quedarà indicada en els camps NEG i/o F del mateix fitxer de predicats (*vid. supra* 3.1.). Les principals fonts dels antònims de les

⁵ *Amb mals ulls*, *amb mal ull* i *de mal ull* són entre si variacions paradigmàtiques (*vid. infra* 3.5.).

locucions en català i les dels seus equivalents en anglés són les mateixes que les que hem indicat adés per als sinònims, i constaran igualment en el camp *A*, entre claudàtors al costat de l'antònim al qual fan referència.

LEMES EN	C	G	A
266 fine ear	<so-orella:aga> n		bad ear [Clay i Martinell], (very) bad hearing, (very) bad sense of hearing [Collins English Dictionary]
267 fine ear	<so-orella:aga> n		bad ear [Clay i Martinell], (very) bad hearing, (very) bad sense of hearing [Collins English Dictionary]
268 fine ear	<so-orella:aga> n		bad ear [Clay i Martinell], (very) bad hearing, (very) bad sense of hearing [Collins English Dictionary]

Imatge 22. Camp *A* de la locució nominal *fine ear* en el fitxer de predicats en anglés

Els hiperònims de les locucions figuraran en el camp *H* dels fitxers de predicats en català i en anglés, i seran els mateixos en ambdues llengües. Hem establert una jerarquia en tres nivells d'hiperonímia segons el grau d'abstracció que presenten:

(i) El nivell més alt d'abstracció (3r nivell) contindrà principalment les categories d'hiperònims següents: “humà”, “part d’humà”, “acció humana”, “acció patida per un humà” i “característica humana”. En termes generals, “humà” i “part d’humà” correspondran a locucions nominals, per exemple, *mà d’obra/labour force* i *mà dura/firm hand* tindran “humà” com a hiperònim, i altres com *ull de poll/corn*, *orella atenta/attentive ear* i *orella fina/fine ear*, “part d’humà”. “Acció humana” serà pertinent per a les locucions verbals amb estructures argumentals en què el subjecte siga un humà (N0:hum), és a dir, per a la majoria d’entrades dels dos fitxers, com ara totes les estructures argumentals de *picar de mans/to clap*, de *rentar-se les mans (de)/to wash (one’s) hands (of)* i de *portar a cap/to carry through*. “Acció patida per un humà” serà l’hiperònim d’aquest nivell per a les locucions verbals amb un subjecte inanimat (N0:inc/ina), per exemple, en la tercera accepció d’*obrir els ulls/to open (sb’s) eyes*, per a les dues entrades corresponents a les estructures argumentals següents: en català, “obrir els ulls/C:<so-ull:dese>/G:v/N0:<inc>/N1:<so-ull:dese>/N2:<hum>/En:to open <sb’s> eyes” i “obrir els ulls/C:<so-ull:dese>/G:v/N0:<ina>/N1:<so-ull:dese>/N2:<hum>/En:to open <sb’s> eyes”, que, en anglés, són, respectivament, “to open <sb’s> eyes/C:<so-ull:dese>/G:v/N0:<inc>/N1:<so-ull:dese>/N2:<hum>/Ca:obrir els ulls a <algú>” i “to open <sb’s> eyes/C:<so-ull:dese>/G:v/N0:<ina>/N1:<so-ull:dese>/N2:<hum>/Ca:obrir els ulls a <algú>”. “Característica humana” correspondrà a les locucions adjectivals, com ara *de cap a peus/through and through* en la tercera accepció, aplicada, en català, a substantius com “cavaller ~”, “vagabund ~”, “català ~”, “reaccionari ~”, “home ~” i “dona ~” i a adjectius com “catòlic ~”, “laic ~”, “italià ~”, “fals ~” i “boig ~”, i, en anglés, a substantius com “man ~”, “gentleman ~” i “football supporter ~” i a adjectius com “British ~”, “French ~”, “evil ~” i “fanatic ~”. “Característica d’acció humana” serà l’hiperònim de les locucions adverbials, per exemple, per a *a mà/at hand/by hand*, per a *amb el cap alt/head high* i per a *a ulls clucs/with (one’s) eyes shut*.

(ii) Els hiperònims del nivell mitjà d’abstracció (2n nivell) es correspondran amb els significats fraseològics de les locucions: per exemple, “abundància” per a *a mans plenes/liberally*; “elusió de responsabilitat” per a la segona accepció de *rentar-se les mans (de)/to wash (one’s) hands (of)*; “alliberació mental” per a *treure(’s) del cap/to put out of (one’s) mind*, i “sacietat” per a *a cor què vols, cor què desitges/to (one’s) heart’s content*. Les locucions amb diverses accepcions contindran, per tant, tants hiperònims d’aquest nivell com significats presenten. Per exemple, *d’orella a orella/from ear to ear/wide* presentarà “felicitat” com a hiperònim de la primera i quarta accepció, “grandor” com al de la segona accepció i “oralitat” com al de la tercera accepció.

(iii) Els hiperònims del nivell amb el grau més baix d’abstracció (1r nivell) estaran representats per les locucions mateixes, les cinquanta locucions del català i els seus

equivalents en anglés. No constaran, doncs, en el camp *H*, sinó en el camp principal de cada entrada (“lemes CA” en el fitxer de predicats en català i “lemes EN” en el fitxer de predicats en anglés), ja que, en aquest sentit, actuen com a hipònims respecte a les unitats hiperònimes del segon i tercer nivell indicades en el seu camp *H*. Així doncs, en el camp *H* de cada entrada figuraran dos hiperònims: els corresponents al tercer i al segon nivell d’abstracció.

	LEMES CA	C	G	N0	N1	N2	N3	H
155	obrir els ulls	<so-ull:at>	v	<hum>	<so-ull:at>			acció humana, atenció
156	obrir els ulls	<so-ull:at>	v	<hum>	<so-ull:at>		<ina>	acció humana, atenció
157	obrir els ulls	<so-ull:at>	v	<inc>	<so-ull:at>		<ina>	acció humana, atenció
158	obrir els ulls	<so-ull:core>	v	<hum>	<so-ull:core>			acció humana, consciència de la realitat
159	obrir els ulls	<so-ull:core>	v	<hum>	<so-ull:core>		<ina>	acció humana, consciència de la realitat
160	obrir els ulls	<so-ull:core>	v	<hum>	<so-ull:core>	<hum>		acció humana, consciència de la realitat
161	obrir els ulls	<so-ull:core>	v	<hum>	<so-ull:core>	<hum>	<ina>	acció humana, consciència de la realitat
162	obrir els ulls	<so-ull:core>	v	<ina>	<so-ull:core>	<hum>		acció patida per un humà, consciència de la realitat
163	obrir els ulls	<so-ull:core>	v	<inc>	<so-ull:core>	<hum>		acció patida per un humà, consciència de la realitat
164	obrir els ulls	<so-ull:core>	v	<inc>	<so-ull:core>		<ina>	acció patida per un humà, consciència de la realitat
165	obrir els ulls	<so-ull:dese>	v	<hum>	<so-ull:dese>	<hum>		acció humana, desengany
166	obrir els ulls	<so-ull:dese>	v	<inc>	<so-ull:dese>	<hum>		acció patida per un humà, desengany
167	obrir els ulls	<so-ull:dese>	v	<ina>	<so-ull:dese>	<hum>		acció patida per un humà, desengany

Imatge 23. Camp *H* de la locució verbal *obrir els ulls* en les diverses estructures argumentals de les tres accepcions en el fitxer de predicats en català

Les variacions paradigmàtiques i sintagmàtiques de les locucions figuraran en el camp *VPS* dels fitxers de predicats. Aquestes variacions no comporten canvi de significat en les UFs: en aquests casos la llengua ofereix distintes possibilitats que es poden alternar sense que canvie el significat de la locució (Montoro 2005, 18). Per descriure-les ens basem en la proposta de classificació de García-Page (p. 219-281). Per descomptat, n’hi ha d’altres, per exemple, l’agrupació de variants de Carneado (1985) o la de Montoro (2006), però triem aquesta perquè considerem que reuneix d’una manera més condensada (sense deixar de ser exhaustiva) que altres autors les variacions principals que es poden produir a nivell lèxic i gramatical en les locucions.

Entre les locucions en català i els seus equivalents en anglés del diccionari trobem nombrosos casos que ofereixen variants lèxiques, morfològiques i gramaticals que constitueixen variacions paradigmàtiques i sintagmàtiques de les locucions. A continuació, mostrem exemples representatius de cada tipus en ambdues llengües:

Variants lèxiques:

- i. Nominals: *de cap a peus*> *de cap a cua*, *de cap a cap*; *a cor què vols*, *cor què desitges*> *a cor què vols*, *boca què desitges*; *lligar de peus i mans*> *lligar de mans i peus*; *from head to foot*> *from head to toe*, *from head to heels*, *from tip to toe*, *from top to toe*; *to come into (one’s) mind*> *to come into (one’s) head*; *to put out of (one’s) mind*> *to put out of (one’s) head*; *to come to (sb’s) attention*> *to come to (sb’s) notice*.
- ii. Adjectivals: *mà dura*> *mà forta*; *amb el cap baix*> *amb el cap cot*; *a ulls clucs*> *a ulls tancats*; *fer el cor fort*> *fer el cor dur*; *firm hand*> *iron hand*, *heavy hand*; *with (one’s) eyes shut*> *with (one’s) eyes closed*; *fine ear*> *sharp ear*, *good ear*; *to be hard of hearing*> *to be dull of hearing*.
- iii. Verbals: *portar a cap*> *dur a cap*; *treure(‘s) del cap*> *llevar(-se) del cap*; *fer l’ullet*> *picar l’ullet*; *veure’s amb cor*> *sentir-se amb cor*; *arribar a orelles*> *saltar a orelles*; *parar l’orella*> *dreçar l’orella*; *a cor què vols*, *cor què desitges*> *a cor què vols*, *cor què demanes*; *to tie (sb’s) hands and feet*> *to bind (sb’s)*

hands and feet; to come into (one's) mind> to enter/spring to (one's) mind; to close (one's) eyes> to shut (one's) eyes; to pluck up the courage> to find courage; to show (one's) true colours> to reveal/to come out in/to run in (one's) true colours.

Variants morfològiques per canvi flexiu de nombre: *de cua d'ull> de cua d'ulls; a mà> a mans; a mans plenes> a mà plena; amb bons ulls> amb bon ull, de bon ull; fer els ulls grossos> fer l'ull gros; orella atenta> orelles atentes; parar l'orella> parar les orelles; to tie (sb's) hands and feet> to tie (sb) hand and foot.*

Variants gramaticals:

- i. Per addició/supressió de determinant: *a mà> a la mà; amb el cap baix> amb cap baix; a ulls clucs> amb els ulls clucs; fer el cor fort> fer cor fort; parar l'orella> parar orella; to pluck up the courage> to pluck up courage.*
- ii. Per addició/substitució/supressió de preposició: *lligar de peus i mans> lligar peus i mans; de cua d'ull> a cua d'ull; amb el cap baix> el cap baix, cap baix; amb bons ulls> de bon ull; a ulls clucs> d'ulls clucs, ulls clucs; fer l'ullet> fer d'ull; a cor què vols, cor què desitges> cor què vols, cor què desitges; at hand> to hand; from hand to hand> hand to hand; to tie (sb's) hands and feet> to tie (sb) by the hands and feet; head high> with (one's) head (up) high; from beggining to end> beggining to end; from head to foot> head to foot; to come into (one's) mind> to come to (one's) mind; in (one's) ears> into (one's) ears; from ear to ear> ear to ear.*
- iii. Per intervenció del pronom se: *treure del cap> treure's del cap, llevar-se del cap; omplir el cor> omplir-se el cor.*

“Abreviatures morfològiques”⁶ (que són les úniques que poden considerar-se variacions sintagmàtiques): *rentar-se les mans (de)> rentar-se les mans com Pilat; a cor què vols> a cor què vols, cor què desitges; to clap> to clap (one's) hands; all through> all the way through; to wink> to wink (one's) eye.*

LEMES CA	C	G	VPS
305	parar l'orella <so-orella:ata>	v	parar orella, parar (les) orelles [CTILC], dreçar l'orella, dreçar les orelles [Optimot]
306	parar l'orella <so-orella:ata>	v	parar orella, parar (les) orelles [CTILC], dreçar l'orella, dreçar les orelles [Optimot]
307	parar l'orella <so-orella:ata>	v	parar orella, parar (les) orelles [CTILC], dreçar l'orella, dreçar les orelles [Optimot]
308	parar l'orella <so-orella:ata>	v	parar orella, parar (les) orelles [CTILC], dreçar l'orella, dreçar les orelles [Optimot]
309	parar l'orella <so-orella:ata>	v	parar orella, parar (les) orelles [CTILC], dreçar l'orella, dreçar les orelles [Optimot]
310	parar l'orella <so-orella:ata>	v	parar orella, parar (les) orelles [CTILC], dreçar l'orella, dreçar les orelles [Optimot]

Imatge 24. Camp VPS de la locució verbal *parar l'orella* en el fitxer de predicats en català

Tenint en compte que les variacions paradigmàtiques i sintagmàtiques no comporten canvi de significat, és rellevant esmentar que per a la recuperació dels contextos i posterior anàlisi sintacticosemàtica de les locucions en català i dels seus equivalents en anglés considerem tant la forma preferent (és a dir, la forma lematitzada que figura en el camp principal de les entrades dels fitxers de predicats perquè és la més freqüent segons els corpus consultats) com les seues variacions paradigmàtiques. Les fonts de les variacions paradigmàtiques i sintagmàtiques seran en ambdues llengües les mateixes

⁶ “Expresiones que admiten bien la incrementación –gramatical o léxica–, bien su reducción.” (García-Page; *apud* Montoro 2005, 127). Montoro (2005, 127) es refereix a aquest fenomen amb el terme “variació per extensió/reducció”.

(encara que de manera més principal els corpus mateixos) que les dels sinònims i antònims i apareixeran indicades de la mateixa manera que en els camps *S* i *A*, en aquest cas en el camp *VPS*.

Finalment, les variacions aspectuals, que fan referència als canvis de verb en les locucions verbals que comporten una modificació de l'aspecte de la locució, les assenyalem de manera general en el camp *VA* específicament habilitat per a aquesta funció en els fitxers de predicats. Si escau, les inclourem com a antònims en el camp *A* quan es tracte d'un canvi d'aspecte que done lloc a una locució amb una funció lèxica (FL) contrària. Les exclourem, però, de les relacions de sinonímia i de les variacions paradigmàtiques, ja que un canvi d'aspecte en una locució implica un canvi de matís en el seu significat.

Per explicar les variacions aspectuals que poden presentar les locucions del diccionari cal descriure què és una FL. D'acord amb Mel'čuk (1998, 31), "a LF [funció lèxica], particularly a Simple Standard LF, is a very general and abstract meaning (coupled with a D(eep-)Synt(actic) role) which can be lexically expressed in a large variety of ways depending on the lexical unit to which this meaning applies." L'autor assenyala (1998, 31) que en les llengües naturals s'han reconegut prop d'una seixantena de FL estàndard simples.

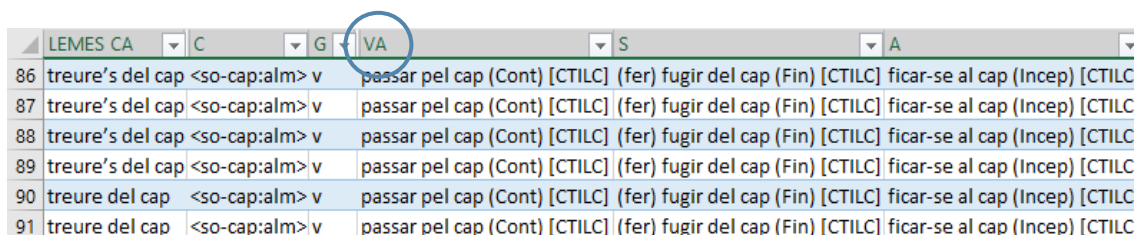
En termes de Mel'čuk (2001, 288-289), entre les funcions verbals que posen en funcionament els elements sintàctics de superfície es troben les FL "fàsiques" *Incep*, *Fin* i *Cont*, "que expresan les tres fases diferents de un estado o de un evento: el principio, el final y la continuación". Així doncs, l'aspecte es transmet a través de les tres FL *Incep* (acció incoativa), *Fin* (acció terminativa) i *Cont* (acció continuativa), que s'apliquen, per tant, a verbs amb un significat ple que funciona com a paraula clau.

A manera d'il·lustració assenyaem les variacions aspectuals d'una locució en català i d'un dels equivalents en anglès, les quals figuraran en els fitxers de predicats respectius.

Pel que fa a les locucions en català: *treure('s) del cap*, a la qual atribuiríem la FL *Fin*, ofereix com a variació aspectual la forma *passar pel cap* (una altra de les locucions del diccionari amb el lexema *cap*), etiquetada amb la FL *Cont* en el camp *VA*. Com a variacions paradigmàtiques indiquem en el camp *VPS* les formes *traure('s) del cap* i *llevar(-se) del cap*, ja que també representen la FL *Fin*, així com el sinònim (*fer*) *fugir del cap* [+ (N1:ina)], indicat en el camp *S*. Com a antònim assenyaem en el camp *A* la forma *ficar-se al cap*, atès que compta amb la FL contrària: mentre que *treure('s) del cap* és una acció terminativa (*Fin*), *ficar-se al cap* presenta un aspecte incoatiu (*Incep*).

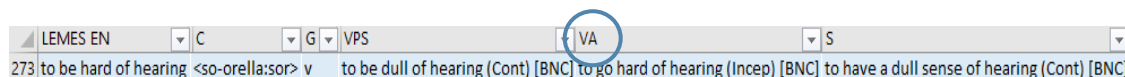
Respecte als equivalents en anglès de les locucions: *to be hard of hearing*, com a acció continuativa, ofereix *to go hard of hearing* com a variació aspectual que indiquem en el camp *VA*, ja que es produeix el mateix canvi d'aspecte que en el cas equivalent en català: amb el verb *to be* la locució té la FL *Cont* i amb el verb *to go* passa a ser *Incep*, atès que *to go hard of hearing* és una acció incoativa. En el camp *VPS* assenyaem *to be dull of hearing* i en el camp *S* *to have a dull sense of hearing* tenint en compte que ambdues formes, la primera com a variació paradigmàtica i la segona com a sinònim de *to be hard of hearing*, representen sense canvi de significat la mateixa FL *Cont*.

De manera anàloga a com ho fem en els camps *S*, *A* i *VPS*, les fonts de les variacions aspectuals figuraran entre claudàtors al costat de la forma a la qual facen referència, si bé en aquest cas les fonts principals de les variacions aspectuals seran majoritàriament els corpus mateixos.

	LEMES CA	C	G	VA	S	A
86	treure's del cap	<so-cap:alm>	v	passar pel cap (Cont) [CTILC] (fer) fugir del cap (Fin) [CTILC] ficar-se al cap (Incep) [CTILC]		
87	treure's del cap	<so-cap:alm>	v	passar pel cap (Cont) [CTILC] (fer) fugir del cap (Fin) [CTILC] ficar-se al cap (Incep) [CTILC]		
88	treure's del cap	<so-cap:alm>	v	passar pel cap (Cont) [CTILC] (fer) fugir del cap (Fin) [CTILC] ficar-se al cap (Incep) [CTILC]		
89	treure's del cap	<so-cap:alm>	v	passar pel cap (Cont) [CTILC] (fer) fugir del cap (Fin) [CTILC] ficar-se al cap (Incep) [CTILC]		
90	treure del cap	<so-cap:alm>	v	passar pel cap (Cont) [CTILC] (fer) fugir del cap (Fin) [CTILC] ficar-se al cap (Incep) [CTILC]		
91	treure del cap	<so-cap:alm>	v	passar pel cap (Cont) [CTILC] (fer) fugir del cap (Fin) [CTILC] ficar-se al cap (Incep) [CTILC]		

Imatge 25. Camp *VA* de la locució verbal *treure('s) del cap* en el fitxer de predicats en català

	LEMES EN	C	G	VPS	VA	S
273	to be hard of hearing	<so-orella:sor>	v	to be dull of hearing (Cont) [BNC] to go hard of hearing (Incep) [BNC] to have a dull sense of hearing (Cont) [BNC]		

Imatge 26. Camp *VA* de la locució verbal *to be hard of hearing* en el fitxer de predicats en anglès

4. Conclusions

Els avantatges de l'enfocament d'aquest diccionari són diversos. La lexicogramàtica no sols permet descodificar informacions, com fan la majoria de diccionaris, sinó que també en codifica, i a més de manera eficient. L'orientació semasiològica de les locucions mitjançant la creació d'una classe d'objectes relativa al valor semàntic dels somatismes (o d'altres locucions) permet resoldre gran part de les ambigüitats per polisèmia i identificar fàcilment les relacions semàntiques i variacions d'aquestes, la qual cosa suposa un gran avantatge si tenim en compte que moltes locucions tendeixen a ser polisèmiques, a més de presentar diverses variants. Com que amb aquest enfocament trobem una entrada per cada posició argumental d'un predicat (d'una locució), etiquetat sintacticosemànticament, les locucions es troben monosemitzades. Aquest fet possibilita que el diccionari siga susceptible d'implementació en un sistema TAL.

Des d'una perspectiva bilingüe, aquest tractament de les locucions contribueix a oferir el millor equivalent de traducció, ja que, en definitiva, es treballa amb l'ús de les unitats en context. A més, si hem oblidat la forma d'una locució, podem buscar-la segons la imatge que evoca o el seu significat fraseològic, i accedir, per tant, més fàcilment al seu equivalent. Així mateix, cal remarcar que un diccionari bilingüe d'aquestes característiques no només proporciona les equivalències de les locucions en L2, sinó també les mateixes informacions que figuren en la L1 (relatives a les qüestions combinatòries, estructura argumental, contextos, variacions i qüestions semàntiques i pragmàtiques) en un fitxer propi, la qual cosa el fa molt més complet.

Obres citades

- Cambridge University Press. *Cambridge English Dictionary*. 2017 [en línia] <http://dictionary.cambridge.org/es/diccionario/>
- . *English-Catalan Dictionary*. 2017 [en línia] <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-catalan/>
- Carneado, Zoila (1985): “Notas sobre las variantes fraseológicas.” *Anuario L/L* 16: 269-277.
- Clay, Clara & Martinell, Emma. *Fraseología español/inglés: Denominaciones relativas al cuerpo humano*. Barcelona: PUU (Promociones y Publicaciones universitarias, S.A.), 1988.
- Davies, Mark. *Corpus of Contemporary American English (COCA)* [en línia] <https://corpus.byu.edu/coca/>
- DDAA. *British National Corpus (BNC)* [en línia] <https://corpus.byu.edu/bnc/>
- Escolano, Xènia. “Etiquetatge sintacticosemàntic en diccionaris electrònics multilingües.” *eHumanista/IVITRA* 13 (2018): 511-522.
- . “Estudi lingüístic de locucions somàtiques amb *mà* en català i comparativa amb els seus equivalents en espanyol.” *Studia Iberica et Americana. Journal of Iberian and Latin American Literary and Cultural Studies* 6 (2019): 149-170.
- Espinal, M. Teresa. *Diccionari de sinònims de frases fetes*. Barcelona: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, Publicacions de la Universitat de València, Publicacions de l’Abadia de Montserrat, 2004.
- García-Page, Mario. *Introducción a la fraseología española: estudio de las locuciones*. Rubí: Anthropos, 2008.
- Generalitat de Catalunya. *Optimot, consultes lingüístiques castellà-català*. 2007. [en línia] http://aplicacions.llengua.gencat.cat/llc/AppJava/index.html?action=Principal&method=cerca_generica&input_cercar=&tipusCerca=cerca.traduir
- Gross, Gaston. “Forme d’un dictionnaire électronique.” En André Clas & Safar Hayssam dirs. *L’environnement traductionnel*. Sillery-Montréal: Presses de l’Université du Québec, Aupelf-Uref, 1992. 255-271.
- . *Manual de anàlisi lingüístic. Aproximació sintàctico-semàntica al lèxic*. Barcelona: UOC (Traducció de Xavier Blanco), 2012.
- Harper Collins. *Collins English Dictionary*. 2017 [en línia] <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english>
- . *Collins English-Spanish Dictionary*. 2017 [en línia] <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english-spanish>
- Institut d’Estudis Catalans. *Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana (CTILC)* [en línia] <http://ctlc.iec.cat/>
- . *Diccionari descriptiu de la llengua catalana (DDL)*. 2002 [en línia] <http://dcc.iec.cat/ddlc/index.asp?err=5>
- . *Diccionari de la llengua catalana (DIEC)*. 2013 [2a ed.] [en línia] <http://mdlc.iec.cat/>
- Julià, Carolina & Romero, Laura. “Los somatismos que contienen la voz *ojo* en el *Diccionario de Autoridades*: análisis fraseográfico y semántico-cognitivo.” En Mª Teresa Encinas, Mónica González, Miguel Gutiérrez, Mª Angeles López, Carolina Martín, Laura Romero Marta Torres & Irene Vicente eds. *Ars longa. Diez años de AJIHLE (Asociación de Jóvenes Investigadores de Historiografía e Historia de la Lengua Española)*. Buenos Aires: Voces del Sur II, 2010. 531-552.
- Le Pesant, Denis & Mathieu-Colas, Michel. “Introduction aux classes d’objets.” *Langages* 131 (1998): 6-33.

- Mel'čuk, Igor. "Collocations and lexical functions." En Anthony Paul Cowie ed. *Phraseology. Theory, Analysis and Applications*. Oxford: Clarendon Press, 1998. 23-53.
- . "Fraseología y diccionario en la lingüística moderna." En Isabel Uzcanga, Elena Llamas & Juan M. Pérez Velasco eds. *Presencia y renovación de la lingüística francesa*. Salamanca: Ediciones Universidad de Salamanca, 2001. 267-310.
- Mellado, Carmen. *Fraseologismos somáticos del alemán. Un estudio léxico-semántico*. Frankfurt: Peter Lang, 2004.
- . "Parámetros específicos de equivalencia en las unidades fraseológicas (ejemplos del español y el alemán)." *Revista de Filología* 33 (2015): 153-174.
- Montoro, E. Tomás. *Aproximación a la historia del pensamiento fraseológico español: las locuciones con valor gramatical en la norma culta*. Tesis doctoral. Granada: Universidad de Granada, 2005.
- . *Teoría fraseológica de las locuciones particulares. Las locuciones prepositivas, conjuntivas y marcadoras en español*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2006.
- Nagy, György. *Thesaurus of English Idioms*. Budapest: Tinta Publishing House, 2006.
- Oxford University Press. *Oxford English Dictionary*. 2017 [en línea] <https://en.oxforddictionaries.com/>
- Santamaría, M. Isabel. *Tratamiento de la unidades fraseológicas en la lexicografía bilingüe español-catalán*. Tesis doctoral. Alacant: Universitat d'Alacant, 2000.
- Szerszunowicz, Joanna. "Exemplification in a Phraseological Dictionary: An Extended Illustration Model." *Lexicography ASIALEX* 5 (2018): 35-54.
- WordReference. *Wordreference Spanish-English Dictionary*. 2017 [en línea] <http://www.wordreference.com/es/translation.asp?tranword>